

Yaşam Doyumu Ölçeğinin 5-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması¹

Burcu BAĞCI ÇETİN², Mustafa BULUŞ³

Yaşam Doyumu Ölçeğinin 5-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Öz

Bu çalışmada, Huebner (1994) tarafından geliştirilen ve 8-18 yaş aralığındaki bireylerin yaşam doyumu araştırmalarında kullanılan Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) Türk kültürüne uyarlanması yapılmıştır. Aydın ilinde okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklardan uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiş 931 çocuk örneklem grubunu meydana getirmektedir. Araştırmada açıklayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin toplam varyansın %45,47'sini açıklayan tek faktör ve dokuz maddeden oluştuğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen dokuz maddelik tek faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,847 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, Yaşam Doyumu Ölçeği (Çocuk Formu) olarak adlandırılan ölçme aracından elde edilen puanların geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, Güvenirlik, Okul Öncesi, Yaşam Doyumu

Adaptation of the Life Satisfaction Scale for The Children Aged 5-6 To Turkish Culture: A Validity and Reliability Study

Abstract

In this study, the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale developed by Huebner (1994) and used in research on life satisfaction of individuals aged 8-18, was adapted to Turkish culture. The sample group consists of 931 children determined by using appropriate sampling method from 5-6-year-old children attending preschool education in Aydın. As a result of the exploratory factor analysis, it was concluded that the scale consisted of a single factor and nine items that explained 45.47% of the total variance. According to confirmatory factor analysis, it was seen that the structure of the scale was confirmed. The Cronbach alpha reliability coefficient of the scale is 0.847. Accordingly, it was concluded that the scores obtained from the measurement tool called Life Satisfaction Scale (Child Form) are valid and reliable.

Keywords: Validity, Reliability, Preschool, Life Satisfaction

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

¹ Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Prof.Dr. Mustafa Buluş danışmanlığında Dr. Burcu BAĞCI ÇETİN tarafından "Prososyal Davranış Psikoeğitim Programının Okul Öncesi Dönem 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyosyal Davranışlarına, Sosyal Duygusal Uyumuna ve Yaşam Doyumuna Etkisi" başlığına sahip Doktora tezinden türetilmiştir.

² Millî Eğitim Bakanlığı, burcu.bagci.09@hotmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7708-8974>

³ Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mbulus@pau.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0967-4314>

1. Giriş

Psikoloji bilimi tarihsel olarak uzun yıllar insanoğlunun psikopatolojik durumunun incelenmesine odaklanmıştır. Pozitif psikoloji bilimi ise farklı bir bakış açısı ile sadece risk altında olan veya zaten psikopatolojik koşullar gösteren bireyler için değil, tüm bireyler için insani güçleri ve yaşam kalitesini artırmayı destekleyen bir yaklaşım benimsemiştir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999; Huebner, 2004). Pozitif psikolojide, olumlu duygular ve değerlerle birlikte gelen faydaların yanı sıra, insan işleyişi ile ilgili en uygun olanın anlaşılmasının işlev bozukluğunun oluşmasını önlemeye yardımcı olabileceği belirtilmektedir (Gable ve Haidt, 2005). Bu anlayışa göre, bir birey içindeki güçlü yönleri ve olumlu nitelikleri keşfetmeye ve yoğunlaştırmaya odaklanırsa etkili önleme potansiyel olarak meydana gelebilir, çünkü bu güçlü yanlar psikopatolojiye karşı bir savunma görevi görmektedir (Duckworth, Steen ve Seligman, 2005). Son zamanlarda iyi bir yaşam sürmeye ilişkin çalışmalarla birlikte bireyin mutluluk ve yaşam doyumunun doğası ve bağıntıları ile ilgili psikolojik araştırmaların artış gösterdiği görülmektedir (Diener, 1984; Veenhoven, 1984, 1991). Diener (1994) tarafından, bireyin öznel iyi oluşunun bir bileşeni olarak kavramsallaştırılan yaşam doyumunu, bireyin genel olarak veya belirli yaşam alanları (örneğin, aile, okul) ile yaşam kalitesinin bilişsel bir değerlendirmesi olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda, "bir kişinin, en önemli ihtiyaçlarının, hedeflerinin ve isteklerinin ne ölçüde yerine getirildiğine ilişkin öznel değerlendirmesi" olarak ifade edilmektedir (Frisch, 1998: 24). Öznel iyi oluşun duygusal bileşenleri, günlük yaşamın doğasını temsil eden kısa süreli ve dalgalı duygusal tepkilere dayanırken (Gilman, Huebner ve Laughlin, 2000), yaşam doyumunu yaşam kalitesinin genel bilişsel değerlendirmelerine dayanır ve kısa süreli duygusal değişime duyarlı değildir. Bu nedenle, yaşam doyumunu yalnızca daha istikrarlı bir bileşen olarak değil (Eid ve Diener, 2004), aynı zamanda öznel iyi oluşun temel göstergesi olarak (Diener ve Diener, 1995) çalışmalara dahil edilmektedir. Yaşam doyumunun bağıntılarına ilişkin araştırmalarda, bireyin yaşam doyumunu yargılarının sadece belirli yaşam deneyimlerinin ve kişisel özelliklerinin bir yan ürünü olmadığı, aynı zamanda önemli süreçleri ve davranışları etkilediğini öne süren bulgular dikkat çekmektedir. Yüksek yaşam doyumunu seviyelerinin, kişilerarası, mesleki, sağlık ve eğitim alanlarında olumlu sonuçları bulunurken (Lyubomirsky, King ve Diener, 2005); düşük yaşam doyumunu seviyelerinin, zihinsel ve fiziksel sağlık sorunları da dahil olmak üzere çeşitli olumsuz sonuçlarda yordayıcı etkisi olduğu belirtilmektedir (Frisch, 2000). Bu bağlamda, yaşam doyumunu, stresli yaşam olayları karşısında psikopatolojinin gelişmesine karşı tampon görevi gören kişisel bir güç olarak işlev görüyor gibi görünmektedir (Huebner, Suldo, Smith ve McKnight, 2004). Yaşam doyumunun, çocuk gelişiminde de önemli bir koruyucu rol üstlendiği söylenebilir. Huebner ve diğerleri (2004), çocuğun yaşam doyumunu üzerine algısının, patolojiyi önlemek ve pek çok ortamda olumlu değişiklikleri teşvik etmek için odaklanılması gereken psikolojik güçlerden biri olduğunu ifade etmiştir. Çocukluk dönemi yaşam doyumunu araştırmaları, yüksek düzeyde yaşam doyumunu algısı bildiren çocukların genel olarak dışa dönük mizaç, aktif başa çıkma becerisi, daha yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını ve olumsuz yaşam olayları karşısında daha sonra dışsallaştırıcı problemler geliştirme olasılığının düşük olduğunu bildirmiştir (Suldo ve Huebner, 2004). Öte yandan düşük yaşam doyumunu seviyelerine sahip çocukların ise, gelecekte saldırgan davranış, depresyon, anksiyete, sosyal stres, zihinsel sağlıklarında azalma, akademik zorluklar geliştirme riskinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Gilman ve Huebner, 2003; Fogle, Huebner ve Laughlin, 2002). Bulgular doğrultusunda, yaşam doyumunun çocukluktan ergenliğe geçişte koruyucu psikolojik güçler olarak işlediği söylenebilir.

Yaşam doyumunu araştırmalarında tek boyutlu (küresel veya genel) ve çok boyutlu olarak önerilen iki ana yaklaşım bulunmaktadır. İki tek boyutlu yaklaşım, tek bir toplam puanın farklı yaşam doyumunu seviyelerini temsil edebileceği varsayımıyla birleşir, ancak toplama yöntemine göre birbirinden ayrılırlar (Huebner ve Furlong, 2016; Pavot ve Diener, 1993). Bu alanda geliştirilen ölçme araçlarının

geçmişini incelendiğinde, yetişkinler için mevcut olduğu, çoğunda tek maddelerin yer aldığı ve katılımcılardan bir bütün olarak yaşamları ve belirli yaşam alanları ile mutluluk ve memnuniyet derecelerini bildirmelerini isteyen anketler kullanıldığı görülmektedir (Schwarz ve Strack, 1991). Ancak, bu araçlardan elde edilen raporların yorumlanması ve iç tutarlılığı tahmin edememe gibi psikometrik sınırlamalarıyla ilgili bazı endişeler olmuştur (Diener, 1984; Marsh, Barnes ve Hocevar, 1985). Böylece, yaşamın çeşitli yönleri ile tatmin edici güvenilir değerlendirmelere olanak sağlayan çok maddeli ölçekler geliştirilmiştir. Çok boyutlu yaşam doyumu ölçümleri genel iyi oluşu yansıtan toplam puanlara odaklanmanın tersine, çok sayıda önemli alanı değerlendirmek ve her alan için ayrı puanların bir profilini ortaya çıkarmak için tasarlanmıştır. Bu tür çok boyutlu yaklaşımlar, çocukların ve ergenlerin iyi oluşunu daha kapsamlı bir şekilde anlamak ve böylece daha odaklı müdahale ve önleme programlarına katkıda bulunmak için yararlı olabilmektedir (Andrews ve Withey, 1976, akt. Park, 2000; Bender, 1997; Diener, 1984). Yaşam doyumu ölçümlerinin tümü, nötr bir tatmin noktasının üstünde (ve altında) yaşam doyumu düzeylerini farklılaştırmak için tasarlanmıştır. Bu şekilde, "yüksek" bir yaşam doyumu seviyesi, yalnızca tatminsizliğin olmaması olarak tanımlanmamaktadır. "Hafif derecede memnun" olan çocuklar, bir bütün olarak veya belirli alanlardan "orta derecede" ve "yüksek derecede" yaşamlarından memnun olan çocuklardan ayırt edilebilir. Bireylerin küresel ve alana özgü yaşam doyumu zaman içinde nispeten istikrarlı görünmekle birlikte yaşam koşullarındaki değişiklikleri yansıtacak kadar hassas görünmektedir. Yaşam doyumu çalışmasına yönelik tek ve çok boyutlu değerlendirme yaklaşımları değerli bilgiler sağlayabilir. Dolayısıyla, yaşam doyumu üzerine daha fazla çalışma yapılması, bireyin algılanan yaşam kalitesi hakkında daha kapsamlı bir anlayış için temel oluşturabilir (Huebner ve Furlong, 2016).

Alanyazın incelendiğinde, yaşam doyumu ile ilgili önemli araştırmaların yetişkinlerle yürütüldüğü, çocuk ve ergen yaşam doyumu üzerine araştırmaların yetişkinlerinkine göre yetersiz olduğu görülmüştür (Diener ve Diener, 1995; Lewinsohn, Redner ve Seeley, 1991; Pavot ve Diener, 1993). Bununla birlikte, çocukların yaşam doyumuna ilişkin yargıları ile ilgili araştırmalar giderek daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Özellikle son on yılda çocuklar ve gençlerde önemli güçleri belirleme, anlama ve teşvik etmeye adanmış çalışmalar yaşam doyumunun öncülleri, bağlantıları ve sonuçlarıyla ilgili alanyazına önemli katkılar sağlamıştır (Abed, Pakdaman, Heidari ve Tahmassian, 2016; Bjarnason vd., 2012; Cenkseven-Önder ve Yılmaz, 2012; Çam ve Artar, 2014; Lyons, Huebner, Hills ve Shinkareva, 2013; McCabe, Bray, Kehle, Theodore ve Gelbar, 2011). Bu doğrultuda, alan yazında çocuk ve ergenlerde kullanılmak üzere bir dizi yaşam doyumu ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu tür ölçümlerin, entelektüel gelişim, psikososyal olgunluk, ilgi alanları, okuma yeteneği ve yaşam koşulları (örneğin özerklik) ile ilgili farklılıklar da dahil olmak üzere yetişkinler ve çocuklar arasındaki farklılıkları dikkate almak için gerekli olduğu ifade edilmektedir. Bu araçlar arasında Kısa Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (BMSLSS: Seligson vd., 2003), Kapsamlı Yaşam Kalitesi Ölçeği-Ergen Versiyonu (COM-QOL: Cummins, 1997), Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (MSLSS: Huebner, 1994), Algılanan Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (PLSS: Adelman, Taylor ve Nelson, 1989), Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (SLSS: Huebner, 1991), Yaşam Kalitesi Profili-Ergen Versiyonu (QOLP-Q: Raphael, Rukholm, Brown, Bailey ve Donato, 1996) yer aldığı görülmektedir (akt. Huebner, 2004). Türkiye’de çocuk ve gençlerle yapılan çalışmalarda ise, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Köker (1991) tarafından Türk kültürüne uyarlanması yapılan Yaşam Doyumu Ölçeği ile Huebner (1994) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne Çivitçi (2007) tarafından uyarlanan Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ) ölçme araçlarının ve Okul Çocuklarının Mutluluk Envanterinin (Telef, 2014) kullanıldığı görülmektedir. Belirtilen yaşam doyumu ile ilişkili ölçme araçlarının yedi ve daha büyük yaşta bireylerden verileri topladığı ya da çocuğa ait verilerin aile bireyleri ve eğitimcilerden alındığı söylenebilmektedir (Akin, Uysal ve Çitemel, 2013; Eryılmaz, 2009; Huebner, 2004; Proctor, Linley ve Maltby, 2009; Telef, 2014). Bu doğrultuda, çocuk ve ergen nüfusu ile yaşam doyumu araştırmalarının çoğunun, neredeyse sadece ortaokul ve lise yaş aralığındaki ergenlere

odaklandığı görülmektedir (Gilman ve Huebner, 2003; Huebner, 2004; Proctor vd., 2009; Suldo ve Huebner, 2004). Oysaki çocukluk yılları, etkileri hayatın her alanında varlığını sürdüren ve bireylerin zihinsel yapısını şekillendirmek için çok önemli olan bir dönem olarak ifade edilebilmektedir. Zihinsel sağlığın temel bir göstergesi olduğu ve geniş bir olumlu kişisel, psikolojik, davranışsal, sosyal, kişilerarası ve öznel sonuç yelpazesıyla pozitif olarak ilişkili olduğu ifade edilen yaşam doyumu, çocukların dünyasını anlama konusunda önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Etkinliği en üst düzeye çıkarmak için müdahalelerin uygulanması gerektiğinde de çocukların gelişiminde kritik aşamalardan biri okul öncesi dönemdir (Hirshfeld-Becker ve Biederman, 2002). Araştırmalar küçük çocukların uyumsuz düşünceler ve davranışlarda “daha az yatkın” ve “daha az yerleşik” olduklarını göstermiştir (Hirshfeld-Becker ve Biederman, 2002: 164). Benzer şekilde, nörogelişim açısından da, erken çocukluk, müdahale için en uygun zamandır, çünkü bu erken yıllarda, problemler işleyiş, çocukların sinaptik yapılarında kazanmış değildir (Hirshfeld-Becker ve Biederman, 2002). Bu noktada, okul öncesi dönem çocuklarının yaşam doyumu düzeylerini incelemeye yönelik ölçme aracının eksikliği dikkat çekmekte ve “Çocukların yaşam doyumu algıları en iyi nasıl değerlendirilebilir?” sorusu gündeme gelmektedir. Bir çocuğun özel olarak yaşam doyumunu kolayca görebileceğimiz ve üzüntü, neşe gibi tipik gözlemlenebilir duygularının onun yaşam doyumunu yansıtacağı düşünülebilir. Ancak, bazı kişisel özelliklerin gözlemlenmesi nispeten kolay olmakla birlikte bazılarının değildir. Çocukların yaşam kalitelerine ilişkin yargıları olumlu duyguları ile pozitif bir şekilde ilişkili olsa da, birbirlerinin yerine geçtiği söylenemeyebilir. Bir çocuk yüksek yaşam doyumunu rapor edebilir, ancak aynı zamanda nispeten az sayıda olumlu duygu ve/veya sık sık olumsuz duygu sergileyebilir (Huebner, 1991, akt. Huebner ve Furlong, 2016). Ayrıca, çocukların yaşam doyumlarına ilişkin algıları yalnızca diğer yöntemlerle (örneğin, doğrudan gözlem) erişilebilir değildir. Bu nedenle, çocukların yaşam doyumları ile ilgili sahip oldukları algılarının kendileri tarafından bildirilmesi giderek daha önemli kabul edilmektedir (Ben-Arieh, 2008; Shoshani ve Slone, 2017). Ben-Arieh, çocuk merkezli yaklaşımın savunucusu olarak bu kavramı ölçmek ve geliştirmek için yapılan çalışmalarda çocukların kendi iyilikleri hakkındaki algılarının kendi bakış açıları ile dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır (Ben-Arieh, 2005). Benzer şekilde Huebner ve Gilman (2002), çocukların yaşam doyumlarını tahmin etmeleri istendiğinde, ebeveynlerin raporları ile çocuklarının raporlarının orta derecede ilişkili olduğunu ve hataya yer bıraktığını ifade etmişlerdir (Huebner ve Furlong, 2016). Ancak, bu tür araştırmalarda çoğunlukla bilişsel sınırlamalar nedeniyle sekiz yaşın altındaki çocuklar için uygun olmayabileceği ifade edilen öz bildirim araçları kullanıldığı görülmektedir (Ben-Arieh, 2008). Çocuk popülasyonlarında yaşam doyumuna ilişkin sınırlı sayıda çalışma yapılmışken, nispeten ergen ve yetişkinlerle kapsamlı araştırmalar yapılmış olmasının olası nedenleri arasında, çocukların yaşına uygun ölçme araçlarının eksikliğinin olduğu düşünülmektedir. Araştırmacılar, küçük çocukların büyük olasılıkla küresel yaşam doyumunu kararlarını formüle etmekte zorlanacaklarını, çünkü yaşamın birden fazla alanına katılamayabileceklerini, ayrıca, sınırlı dil gelişimi sebebiyle ölçme aracında yer alan madde ya da soruları anlamakta zorlanacaklarını öngörmüşlerdir (Huebner, 1996, akt. Park, 2000; Gilman, 1999, akt. Park, 2000). Küçük çocuklara ilişkin bu varsayımsal sınırlı yetenekler sebebiyle, yaşam doyumunu değerlendirmek için yetişkinlere kıyasla çocuklar için daha az sayıda ölçme aracı geliştirildiği görülmektedir. Oysa, Ünüvar, Çalışandemir, Tagay ve Amini (2015), Türkiye’de ve Afganistan’da yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk algılarını ve nelerden mutlu olduklarını belirlemek için yaptıkları çalışmada, “sence mutluluk nedir?”, “seni en çok ne mutlu eder?” sorularından oluşan görüşme formunu; Demiriz ve Ulutaş (2016), okul öncesi çocuklarının çeşitli değişkenlere göre mutluluk düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, 13 maddeden oluşan çocuklar için mutluluğu değerlendirme aracı-çocuk formunu; Shoshani ve Slone (2017), 3-6,5 yaş grubu çocuklar için yürüttüğü pozitif psikoloji temelli eğitimin öznel iyi oluş ve öğrenme davranışları üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, Kısa Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeğini (BMSLSS) (Seligson, Huebner ve Valois, 2003, akt. Shoshani ve Slone, 2017) küçük çocuklara uygun olacak şekilde

düzenleyerek kullanmışlardır. Abed ve diğerleri (2016) ise, okul öncesi çocuklarda psikolojik iyi oluşu ölçmek için benlik kavramı, yaşam doyumu ve dayanıklılık faktörlerinden oluşan bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Çocukların ölçekte yer alan her soruyu anladıklarını ve her sorunun anlamını örneklerle açıklayabildiğini, günlük deneyimlerinden ayrıntılar ve örnekler eklediklerini bildirmişlerdir. Eğitim alanında pozitif psikoloji uygulamalarının son yıllarda gelişmesine rağmen, küçük çocuklar için araştırmaların azlığının dikkat çekmesi sebebiyle bu örnek araştırmalar, okul öncesi dönem çocuklarının öznel yargılarına dayalı olarak yapılacak pozitif psikoloji temelli çalışmalara ışık tutmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Huebner (1994) tarafından geliştirilen ve 8-18 yaş aralığındaki bireylerin yaşam doyumu araştırmalarında kullanılan Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale-MSLSS) 5-6 yaş grubu çocuklar için Türk kültürüne uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışmasını yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda "5-6 yaş grubu çocuklar için Türk kültürüne uyarlanan çok boyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?" sorusuna yanıt aranmıştır.

Ölçme aracı geliştiricileri, yetişkinler için önceden var olan yaşam doyumu ölçümlerini kullanmak yerine, her bir çocuğun öznel yargısından yararlanan ölçme araçları oluşturmayı önemli kabul etmektedir. MSL, çocukların yaşamlarının önemli alanlarındaki memnuniyetini değerlendiren, düşük memnuniyet düzeylerini ortaya koyarak potansiyel riskleri tanımlama ve önleme aracı olarak çocukların hedefli müdahalelerden yararlanabileceği alanlar konusunda değerli bilgiler sağlayabileceği düşünülen bir ölçme aracıdır. Araştırmacılar, MSLSS'nin koruyucu faktörleri (örn. prososyal akran etkileşimleri) ve risk faktörlerini (örn. akran mağduriyeti) tahmin etmede yararlı bir araç olduğu sonucuna varmışlardır (Martin ve Huebner, 2007). Ancak, alayazının gözden geçirilmesi, MSLSS'yi kullanan araştırmaların da çoğunun ergenlik dönemine odaklandığını ortaya koymaktadır. Mevcut araştırmada kullanılan Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğinin (ÇÖYDÖ) Türk kültürüne uyarlama çalışması Çivitçi (2007) tarafından ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yaşam doyumunu ölçmek için gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, ölçeğin 5-6 yaş grubu çocukların yaşam doyumunu ölçmek için geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenler ışığında, uyarlama çalışması yapılan bu ölçeğin uygulanması yoluyla toplanan bilgileri değerlendirmenin yararlılığını göstermesi ve okul öncesi dönem yaşam doyumuyla ilgili literatürde bulunan açığa katkı sağlaması ümit edilmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Çalışmada, elde edilen veriler aracılığıyla araştırmacıya belirli bir konu ile ilgili birtakım betimlemeler yapabilme imkânı sağlayan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinden ise, genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan evrene ulaşmanın güç olduğu durumlarda evrenden seçilen örneklemeden elde edilen veriler, evren hakkında bir yargıya varmayı sağlamaktadır (Karasar, 2012).

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini, Aydın ili Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında ve ilkokulların anasınıflarında eğitim görmekte olan 5-6 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Kolay ulaşım ve uygulamaya olanak sağlayan uygun örnekleme yöntemi kullanılarak evrenden belirlenmiş 500'ü kız, 431'i erkek olmak üzere toplam 931 çocuk ise, örneklem grubunu meydana getirmektedir (Büyüköztürk, 2002).

2.3. Veri Toplama Aracı ve Süreç

Çalışmada, veri toplama aracı olarak Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği-ÇÖYDÖ (The Multidimensional Student's Life Satisfaction Scale-MSLSS) kullanılmıştır. Bu veri toplama aracına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

2.3.1. Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği

Ölçek, Huebner (1994) tarafından 8-18 yaş aralığındaki çocukların beş önemli spesifik (okul, aile, arkadaşlar, benlik, yaşam ortamı) alandaki yaşam doyumlarına ilişkin yargılarını değerlendirmek için tasarlanmıştır. Bireylere ya da gruplara uygulanabilen MSLSS, daha odaklı değerlendirme ve müdahale bilgileri sağlamak amacıyla çocukların yaşam doyumu yargılarının çok boyutlu bir profilini sağlamaktadır. Aynı zamanda, beş alt boyuttan elde edilen puanlarla birlikte genel bir yaşam doyumu puanı da vermektedir. 40 maddeden oluşan ölçek, tersten puanlanan 10 olumsuz madde içermektedir. Ölçeğin puanlanmasına ilişkin olarak Huebner'in (1994) 6'lı likert tipinde geliştirilmiş "Kesinlikle Katılıyorum (6)" ile "Kesinlikle Katılmıyorum (1)" arasında derecelendirilmiş formu ile 5'li likert tipinde "Hiçbir zaman (1)" ile Her zaman (5) arasında sıklık bildirilen formunun kullanıldığı görülmektedir. Çivitçi (2007) ile Çam ve Artar (2014) çalışmalarında 4'lü likert tipi (hiçbir zaman, bazen, sık sık, her zaman) formunu kullanmışlardır. Ölçeğin uygulanması ile elde edilen puanların yüksek olması daha yüksek doyunluk derecelerini göstermektedir. Ölçeğin İngilizce özgün formuna ait iç tutarlılık (alfa) katsayıları 0,70 ile 0,90 arasında değişmektedir. İki ve dört haftalık zaman periyotları için test-tekerrar test katsayıları çoğunlukla 0,70-0,90 aralığında değişmektedir ve bu durum ölçek puanlarının güvenilirliğine ilişkin çıkarım sağlamaktadır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda, ölçeğin beş alt boyutlu yapısı doğrulanmıştır. Yakınsak ve ayırt edici geçerlilik, diğer öz-bildirim öznel refah ölçütleri, veli raporları, okul davranışına ilişkin öğretmen raporları ve sosyal istenirlik ölçekleri ile öngörülen korelasyonlar yoluyla da gösterilmiştir. Ayrıca, ölçeğin zihinsel engelli ve davranış bozukluğu olan öğrenciler gibi, istisnai durumlara sahip birkaç özel çocuk grubunun iyi oluşunun değerlendirilmesinde uygulanabilirliğinin ve geçerliliğinin benzersiz yönleri, çeşitli yayınlarda bildirilmiştir (Huebner ve Hills, 2013, akt. Huebner ve Furlong, 2016).

2.3.2. Ölçeğin Türk Kültürüne Uyarlanması ve Uygulanması

Ölçek uyarlama sürecinde ilk olarak ölçeği geliştiren Huebner (1994) ile mail aracılığıyla iletişim kurularak ölçeğin kullanılmasına ilişkin izin alınmıştır. Daha sonra, ölçeğin İngilizce formunun iki dil uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak Türkçeye çevirisi gerçekleştirilmiştir. Bir araya getirilen iki çeviri incelenmiş ve aralarında anlam farklılığı olmadığı belirlenmiştir. Ölçekte yer alan yönerge ve maddeler Türk Dili uzmanı tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne ve uygulama yapılacak olan yaş grubuna uygunluğu bakımından değerlendirilmesi için uygulama yönergesi, maddeler ve yanında orijinal dilinde kopyaları Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında görev yapan beş öğretim üyesine sunulmuştur. Ayrıca, küçük çocuklara kâğıt kalem araçlarının uygulanmasındaki zorluklar nedeniyle bu çalışmada ölçekte yer alan maddelerin çocuklara bireysel olarak sesli okunacağı ve yanıtlarının uygulayıcı tarafından işaretleneceği belirtilmiştir. Uzmanların ölçme araçlarında yer alan her bir maddeyi ölçeğin amacına uygunluğu ve anlaşılabilirliği bakımından üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde "uygun, uygun değil, değiştirilebilir" şeklinde değerlendirmeleri ve yönergede yer alan maddelere ilişkin var ise görüş ve önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Uzman dönütleri tek bir formda birleştirilerek frekans dağılımlarına göre incelenmiş ve hiçbir madde için "uygun değil" ifadesine yer verilmediği görülmüştür. Buna göre, ölçeğin Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) değeri bir olarak bulunmuş ve kapsam geçerliğinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (Lawshe, 1975, akt. Yurdugül, 2005). Uzmanlara sunulan formların öneri/görüş bölümünde belirtilen görüşler doğrultusunda ölçek beşli likert tipi ölçekten, "hiçbir zaman, bazen, her zaman" olarak üçlü likert tipinde ölçeğe dönüştürülmüştür. Bazı maddelerin

okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeylerine uygunluğu açısından daha basit ve anlaşılır hale getirilmesine yönelik görüşleri dikkate alınarak ölçek maddeleri düzenlenmiştir. Ayrıca, ölçeğin uygulama aşaması ile ilgili olarak çocuklara yönelik yöntemlerin kullanılması önerileri dikkate alınmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, Shoshani ve Slone'nin (2017), pozitif psikoloji temelli müdahalelerin öznel iyi oluş ve öğrenme davranışları üzerine etkisini inceledikleri çalışmada, yedi yaş ve üzeri çocuklar için kullanılan Kısa Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (BMSLSS) (Seligson, vd., 2003, akt. Shoshani ve Slone, 2017) ve Çocuklar için Kısaltılmış Pozitif ve Negatif Etki Ölçeğini (PANAS-C) (Ebesutani, Okamura, Higa-McMillan ve Chorpita, 2012, akt. Shoshani ve Slone, 2017) 3-6,5 yaş aralığındaki çocuklara uygun olacak şekilde düzenleyerek kullandıkları görülmektedir. BMSLSS'nin derecelendirme ölçeğinde yer alan 1-7 arası rakamlar, büyük yeşil bir gülen yüz, daha küçük bir yeşil gülen yüz, nötr bir yarı yeşil yüz, yarı kırmızı bir yüz, daha büyük bir kırmızı yüz arasında değişen bir dizi gülen yüzle gösterilen beş puanlık bir ölçeğe uyarlanmıştır. PANAS-C, ölçeğinde yer alan bazı karmaşık ifadeler basitleştirilmiş, yanıt ölçeği orijinal 5'li likert tipinden 3'lü resimli likert tipi ölçeğe dönüştürülmüş ve çocuklara bireysel olarak yüksek sesle okunmuştur. Ölçeğin uygulanması sürecinde boştan doluya kadar uzanan üç kutudan oluşan bir dizi çocuklara gösterilerek katılımcılardan yanıtlarını hiçbir zaman (boş kutu), bazen (yarı dolu kutu) veya her zaman (dolu kutu) hissettiklerini belirtmeleri istenmiştir. Bu uygulamalara benzer olarak, uyarılma çalışması yapılan MSLLS'nin maddelerine verilen yanıtlar hiçbir zaman (üzgün yüz), bazen (nötr yüz ifadesi), her zaman (gülen yüz) ifadesini temsil edecek şekilde çocuklara göre düzenlenerek, bu yüz ifadeleri üç kutu/küp üzerine yerleştirilmiştir. Çocuklardan her okunan maddeden sonra yanıtlarını bu küplerden uygun olanı göstererek belirtmeleri istenmiştir. Aynı zamanda, madde sayısının fazla olması sebebiyle her madde sıra numarasıyla birlikte ayrı kağıtlara yazılarak bir kutu/kese içerisine koyulmuş ve çocukların buradan seçtikleri kâğıtta yer alan madde okunmuştur. Tüm maddeler bitene kadar bu uygulama sürdürülmüştür. Böylece, çocukların uygulama sürecinde ilgi ve dikkatlerinin yüksek düzeyde olması amaçlanmıştır.

Bu süreçte öncelikle örneklem grubunda bulunan 5-6 yaş grubu çocukların aileleri ile öğretmenleri aracılığıyla iletişim kurularak çalışmaya ilişkin bilgilendirme notu ve veli onam formu iletilmiştir. Ailelerden gerekli izinler alındıktan sonra araştırmaya katılımcı olmaya gönüllü olan çocuklardan veri toplanmıştır. Türkçeye çevrilmiş ölçek Yaşam Doymu Ölçeği (Çocuk Formu) olarak adlandırılarak ön uygulaması 5-6 yaş grubu 38 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama sürecinde maddelerin çocuklar tarafından anlaşılabilirliği ve istekli katılım gösterdikleri görülmüştür. Daha sonra ölçek 5-6 yaş grubu çocuklara uygulanarak 931 veri elde edilmiştir. Bu süreçte, araştırmacı görüşme yapacağı çocuklar ile uygulama zamanından önce bir araya gelerek "merhaba" isimli tanışma etkinliğini gerçekleştirmiştir. Görüşme sağlanamayan çocuklar ile ölçeğin uygulanması sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek sınıf ortamında çocukların kendini rahat hissedeceği uygun bir alanda bire bir olarak uygulanmıştır. Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999) büyük örneklem grubundan elde edilen veriler ile analiz yaparken örneklemin seçkisiz olarak ikiye ayrılarak bir grupta AFA diğerinde ise DFA uygulanabileceğini ifade etmişlerdir (akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019). Bu doğrultuda, elde edilen veriler seçkisiz bir şekilde ayrılarak AFA (450) ve DFA (481) işlemleri için SPSS 22.0 paket programına aktarılmış ve ters maddeler düzeltilerek puanlandırılmıştır, ardından geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin analizler yapılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizlerinde Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için SPSS, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için Lisrel programlarından yararlanılmıştır. Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla kapsam geçerliği ve yapı geçerliği teknikleri kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2002; Karakoç ve Dönmez, 2014). Beş faktör ve 40 maddeden oluşan ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz yönteminde, açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki teknik kullanılmıştır. AFA ve DFA analizlerini

yapabilmek için gerekli bazı varsayımları incelemek amacıyla kayıp veri ve uç değerlerin (outliers) saptanması, örneklem büyüklüğünün yeterliliği, normallik kontrol edilerek madde analizi yapılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2015). Bu işlemler sonrası Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır (Büyüköztürk, 2002).

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 29.04.2020 tarih ve 93803232-622.02/sayılı Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından verilen Etik Kurul Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen verilere ilişkin bulgular aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur.

3.1. Geçerlik Çalışması

Elde edilen veri seti (450) ile açıklayıcı faktör analizi yapabilmek için kontrol edilmesi gereken varsayımlara ait bulgular aşağıda belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2015).

3.1.1. Kayıp Veri ve Uç Değerlerin (Outliers) Saptanması

Uç değerlerin saptanması işleminde veri seti içerisinde bulunan aykırı değerler tespit edilir ve bu değerlere sahip maddeler ölçekten çıkarılır. Bu doğrultuda, öncelikle standardize edilmiş z puanları hesaplanmış ve z puanı 3'ten az olan formlar analize dahil edilmemiştir. Ayrıca, her bir form için hesaplanan Mahalanobis uzaklığında olasılık kestirimi χ^2 değeri $p < 0,001$ olarak belirlenmiş ve bu değerlerin altında kalanlar analize dahil edilmemiştir (Atan ve Buluş, 2021). 450 veriden oluşan örneklem uç değerlerin saptanıp veri setinden çıkartılması sonucunda 358 olarak belirlenmiştir.

3.1.2. Örneklem Büyüklüğü ve Seçimi

Verilerin faktör analizine uygunluğunun test edilmesi için sırası ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve değişkenler arası korelasyon matrisine ilişkin fikir veren Bartlett küresellik testi incelenmiştir. 358 veriden oluşan örneklem ile yapılan analizde, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucu 0,854 ve Bartlett küresellik testi de ($p < 0,01$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar eldeki örneklem üzerinde faktör analizi uygulanabilirliğini desteklemiştir (Tatlıdil, 2002).

3.1.3. Normallik

Araştırma verilerinin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek amacıyla incelenen çarpıklık basıklık değerleri 0,684 (Skewness) ve 0,167 (Kurtosis) olarak bulunmuştur. Bu değerlerin +1,5 ile -1,5 aralığında olduğu görülmüş ve buna dayanarak verilerin normal dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2015).

3.1.4. Madde Analizleri

Madde analizi, madde geçerliliğini tespit etmek amacıyla madde toplam korelasyonlarının hesaplanmasıyla maddelerin ayırt edici gücünün belirlenmesinde kullanılabilir. Tablo 1'de madde geçerliği ve güvenirliliğine ilişkin değerler verilmiştir.

Tablo 1. Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) madde analizi (n=358)

Maddeler	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde silindiğinde cronbach alfa	Maddeler	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde silindiğinde cronbach alfa
M1	,133	,821	M21	,543	,807
M2	,199	,819	M22	,527	,810
M3	,397	,814	M23	,309	,816
M4	,273	,817	M24	-,413	,836
M5	,106	,822	M25	,246	,819
M6	,456	,812	M26	,581	,809
M7	-,134	,829	M27	,081	,824
M8	-,195	,829	M28	,052	,827
M9	,048	,824	M29	,434	,813
M10	,413	,814	M30	,553	,810
M11	,273	,817	M31	,354	,815
M12	,378	,814	M32	,200	,821
M13	,419	,812	M33	,210	,819
M14	,136	,820	M34	,175	,821
M15	,556	,808	M35	,127	,821
M15	,535	,810	M36	,080	,822
M17	,529	,811	M37	,565	,809
M18	,574	,809	M38	,644	,807
M19	,463	,812	M39	,038	,826
M20	,534	,808	M40	,468	,812

Tablo 1 incelendiğinde, ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi sürecinde AFA ve DFA analizlerinden önce yapılan bu analizde madde toplam korelasyonu değeri 0,20'nin altında olan ve silindiği takdirde iç tutarlık katsayısını düşürmeyen 14 maddenin (1, 2, 5, 7, 8, 9, 14, 24, 27, 28, 34, 35, 36, 39 numaralı maddeler) bulunduğu görülmüştür. Bu maddeler ölçekten silinmiş ve kalan maddeler ile tekrar analiz yapılmıştır (Erkuş, 2016: 137). Kalan 26 maddeye ait madde toplam korelasyonu değerleri Tablo 2'de belirtilmektedir.

Tablo 2. Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) madde analizi (n=358)

Maddeler	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde silindiğinde cronbach alfa	Maddeler	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde silindiğinde cronbach alfa
M3	,413	,880	M21	,602	,875
M4	,304	,883	M22	,540	,877
M6	,405	,880	M23	,350	,882
M10	,416	,880	M25	,233	,887
M11	,279	,883	M26	,595	,876
M12	,413	,880	M29	,445	,880
M13	,438	,880	M30	,584	,876
M15	,583	,876	M31	,404	,880
M16	,540	,877	M32	,244	,886
M17	,540	,878	M33	,206	,884
M18	,562	,877	M37	,520	,878
M19	,434	,880	M38	,617	,875
M20	,601	,875	M40	,512	,878

Tablo 2 incelendiğinde, kalan 26 maddeye ait madde toplam korelasyon değerlerinin 0,20'nin üzerinde olduğu görülmüş ve yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi tekniğine geçilmiştir.

3.1.5. Yaşam Doymu Ölçeği (Çocuk Formu) Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin içinde öbekleştiği faktördeki madde yükünün maksimuma çıkarılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen faktör döndürme işlemi, faktör yapıları birbirleriyle aralarındaki ilişkinin daha az olduğunda dik döndürme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu doğrultuda uyarılma sürecinde, birden fazla faktörde yüksek faktör yükü olan madde sayısını azaltarak en az maddeyle en fazla bilgiyi toplamayı sağlayan Temel Bileşenler Analizi-TBA (principals-components analysis) yöntemi ile varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır (Erkuş, 2016). AFA analizinde bir maddenin farklı faktörlerde olan iki ayrı yük değeri arasındaki farkın en az 0,10 olması ölçütü kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2010). Ancak, madde eksiltmede daha tutucu olmak isteniyorsa maddeler arası faktör yük değeri farkının 0,20 düzeyinde kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir (Seçer, 2015: 87). Bu doğrultuda, binişiklik durumu gösteren maddeler için öncelikle 0,10-0,20 referans aralığı olarak belirlenmiş ve maddelerin içerik özellikleri dikkate alınarak tekrar değerlendirilmek üzere bir sonraki aşamaya bırakılmıştır (Büyüköztürk, 2010; Seçer, 2015). Maddelerin binişiklik düzeyleri ve faktör yüklerinin incelendiği analizler altı aşamalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

1. Aşama (AFA): 1. aşama açımlayıcı faktör analizine ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yaşam doymu ölçeği (çocuk formu) faktör yük değerleri (1.aşama)

Maddeler	Faktör yükleri				
	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör	5.Faktör
M23	,739	,112	-,129	-,039	,217
M22	,670	,019	,156	,345	,134
M13	,586	,307	,197	-,007	-,086
M3	,575	,147	,337	-,033	-,076
M20	,536	,218	,201	,369	,109
M29	,507	-,112	,284	,186	,325
M4	,429	,038	-,059	,366	,032
M18	,153	,662	,331	,082	,057
M32	,364	,598	-,068	-,165	-,193
M15	-,077	,595	,448	,307	,108
M10	,193	,565	,038	,059	,175
M17	,055	,564	,212	,280	,220
M30	,366	,520	,149	,064	,341
M16	-,144	,507	,370	,484	,139
M37	,087	,179	,734	-,040	,304
M6	,071	,093	,678	,176	-,083
M38	,193	,265	,659	,108	,225
M26	,145	,204	,508	,288	,329
M19	,277	,012	,467	,342	-,037
M21	,230	,247	,264	,696	,024
M12	,081	,182	-,034	,684	,252
M11	,064	-,158	,271	,661	-,073
M31	,288	-,052	,012	,256	,710
M40	,179	,252	,156	,158	,651
M25	-,168	,269	,299	-,220	,536
M33	-,069	,347	,012	-,068	,350

Tablo 3 incelendiğinde, 4 ve 33 numaralı maddeler binişiklik özellik göstermeleri sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. 16 numaralı madde ile diğer maddeler arasındaki faktör yük değeri farkının 0,10-0,20 aralığında olduğu görülmekle birlikte maddenin “arkadaşlar” alt boyutuna ilişkin anlamı dikkate alınarak bir sonraki aşamada incelenmek üzere bırakılmıştır. İkinci aşama AFA sonucunda, maddelere ait faktör yük değerleri incelenmiş ve binişiklik özellik gösteren 29 numaralı madde ölçekten çıkarılmıştır. 25 (okul alt boyutu) ve 30 (aile alt boyutu) numaralı maddelerin de binişiklik özelliği gösterdiği görülmüş ancak maddelerin içerdikleri anlam ve farklı alt boyutlarda olması dikkate alınarak sonraki aşamada tekrar incelenmek üzere ölçekte bırakılmıştır. Böylece, ikinci aşamada bir madde ölçekten çıkarılmış ve kalan 23 madde ile üçüncü aşama AFA yapılmıştır. Üçüncü aşamada elde edilen bulgular incelendiğinde, 32 numaralı maddenin binişiklik özellik gösterdiği görülmüş ve ölçekten çıkarılmıştır. 25. maddenin içerik özelliği dikkate alınarak tekrar incelenmek üzere bir sonraki aşamaya geçmesine izin verilmiştir. Bu durumda, üçüncü aşamada bir madde ölçekten çıkarılarak kalan 22 madde ile dördüncü aşama AFA gerçekleştirilmiştir. Dördüncü aşamada AFA bulgularına göre, 25 numaralı maddenin binişiklik özelliğini devam ettirdiği görülmüş ve bu sebeple ölçekten çıkarılmıştır. 15. maddenin de (yaşam ortamı alt boyutu) binişiklik özelliği gösterdiği görülmüş fakat içerik özelliği dikkate alınarak alt boyutu korumak adına tekrar incelenmek üzere ölçekte bırakılmıştır. Böylece, bir madde çıkarılan dördüncü aşamadan sonra kalan 21 madde ile beşinci aşama AFA yapılmıştır. Beşinci aşamada maddelere ait faktör yük değerleri incelendiğinde, ölçekte kalan 10 ve 17 numaralı maddelerin (benlik alt boyutu) kendi aralarında öbekleşmediği tespit edilmiştir. Bu maddeler diğer boyutlarla iç içe girmesi ve ölçeğin bütünlüğünü bozması sebebiyle ölçekten çıkartılmıştır. Bu durumda, ölçek 19 madde ve 4 boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Bu sürece kadar yapılan beş aşamalı AFA özdeğerlerine ait veriler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) aşamalara ait özdeğerler

	Bileşen	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1.Aşama	1	7,183	27,626	27,626
	2	2,200	8,462	36,088
2.Aşama	1	7,032	29,300	27,934
	2	2,046	8,527	37,826
3.Aşama	1	6,802	29,576	29,576
	2	1,964	8,541	38,117
4.Aşama	1	6,725	30,568	30,568
	2	1,926	8,755	39,323
5.Aşama	1	6,636	31,601	31,601
	2	1,855	8,831	40,432

Tablo 4 incelendiğinde, 1. alt boyut ile 2. alt boyut arasındaki özdeğerler farkının 2,5 kattan daha az olacak şekilde ilerlememesi sebebiyle, ölçeğin tek boyutlu bir yapıdan oluştuğu görülmüştür (Büyüköztürk, 2002). Bu doğrultuda, ölçeğin tek boyutlu yapısını koruma ve güçlendirme amacına yönelik olarak kalan maddeler incelenmiştir.

6. Aşama: Bu aşamada, 1. boyuta en az yük veren maddeler incelenerek sırasıyla ölçekten çıkarılmıştır. Maddelere ait faktör yük değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

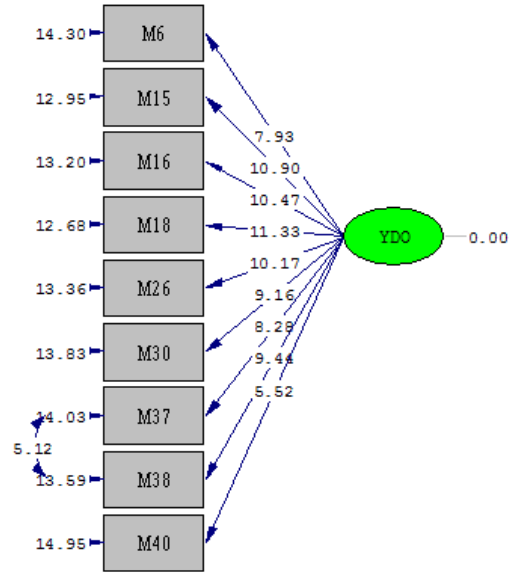
Tablo 5. Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) faktör yük değerleri (6.aşama)

Maddeler	Faktör yükleri			
	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör
M15	,764	-,019	,211	,111
M37	,699	,149	,042	,073
M38	,686	,222	,164	,119
M16	,680	-,131	,327	,184
M18	,645	,256	,034	,121
M26	,571	,153	,281	,278
M6	,516	,173	,348	-,236
M30	,480	,350	-,052	,450
M23	-,120	,708	,006	,347
M13	,226	,689	,056	-,019
M3	,282	,670	,030	-,075
M22	,038	,619	,436	,251
M20	,224	,496	,416	,261
M11	,055	-,046	,797	-,024
M21	,321	,180	,709	,172
M12	,133	,049	,556	,345
M19	,305	,242	,478	-,039
M31	,051	,113	,212	,791
M40	,373	,093	,044	,699

Tablo 5 incelendiğinde, 1. boyuta en az yük veren maddeler sırayla 23, 22, 31, 11, 12, 20, 13, 3, 19, 21 ölçekten çıkartılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi neticesinde, Yaşam doyumu ölçeğinin (çocuk formu) toplam varyansın %45,831'ini açıklayan tek faktör ve dokuz maddeden oluştuğu tespit edilmiştir. Tek faktörlü ölçeklerde %30 ve üzeri açıklanan varyansın yeterli olabileceği ifade edilirken (Büyüköztürk, 2002), sosyal bilimler alanında %40 ile %60 arasında açıklanan varyansın yeterli olduğu belirtilmektedir (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988). Bu doğrultuda, araştırmada elde edilen varyansın yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Sonraki aşamada, ölçeğin tek faktör ve dokuz maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir.

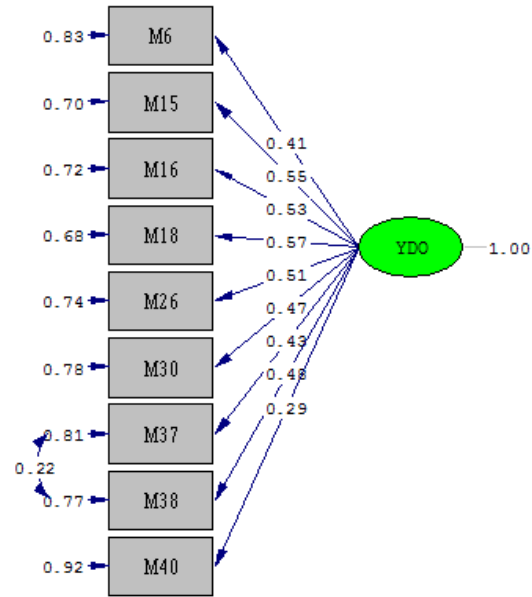
3.1.6. Yaşam Doyumu Ölçeği (Çocuk Formu) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) için AFA tamamlandıktan sonra kalan maddeler DFA için ayrılan diğer örneklem grubunda analiz edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi işlemi ile ilgili alanyazın incelendiğinde, parametre kestirim yönteminin belirlenmesi, t değerleri, yol (path) diyagramı, faktör yükleri, χ^2 (Kay-kare), χ^2 /Serbestlik Derecesi (sd) ve uyum indeksleri gibi bulguların değerlendirildiği belirtilmektedir. Ayrıca, DFA için mümkün olduğunca büyük (300 ve üzeri) bir örneklem grubu ile çalışılması önerilmektedir (Koyuncu ve Kılıç, 2019). Bu doğrultuda, 481 veri ile yapılan DFA'da t ve χ^2 /sd değerleri ile uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. İşlem sonucunda, uyum indeksleri $\chi^2=98,88$, $X^2/sd=3,662$, RMSEA= 0,074, CFI=0,93, NNFI=0,90, NFI=0,90, IFI=0,93, RFI=0,87, RMR=0,01, SRMR=0,04 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının faktör yapısını ortaya çıkartan modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, χ^2/sd değerinin <3 standardını sağlamadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı değerlerin iyi uyum ve bazılarının ise düşük uyum göstermesi sonucunda (Bkz. Tablo 6) modifikasyon (düzeltme indekslerinin kullanılması) işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu durumda, kuramsal olarak sosyal ilişkilerle ilişkili olması sebebiyle 37 ve 38 numaralı maddeler aynı özellikleri ölçtüğü düşünülerek modifikasyon işlemine alınmıştır. Elde edilen path diyagramları Şekil 1 ve Şekil 2'de belirtilmiştir.

Şekil 1. Yaşam doyumu ölçeğine (çocuk formu) ilişkin t değerleri

Şekil 1 incelendiğinde, t değerlerinin 2,56'yı aştığı ve bu değerlerin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018).

Şekil 2. Yaşam doyumu ölçeğine (çocuk formu) ilişkin hata varyansları

Şekil 2 incelendiğinde, 0,68 ile 0,92 arasında değişen hata varyanslarının yüksek olmadığı (1'den küçük) görülmektedir (Çokluk vd., 2018). Modifikasyon işleminden önce ve sonra uygulanan DFA'ya ait bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Yaşam doyumu ölçeğine (çocuk formu) ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Uyum indeksi	Standartlar	Modifikasyon öncesi elde edilen değerler ve sonuç	Modifikasyon sonrası elde edilen değerler ve sonuç
χ^2/sd	$\leq 3,00$ (Kline, 2005)	3,662	Düşük uyum
RMSEA	<0,06 (Hu ve Bentler, 1999)	0,074	Düşük uyum
CFI	>0,95 (Hu ve Bentler, 1999)	0,93	Düşük uyum
NNFI	>0,95 (Hu ve Bentler, 1999)	0,90	Düşük uyum
NFI	>0,90 (Bentler ve Bonnet, 1980)	0,90	Kabul edilebilir
IFI	>0,90 (Marsh ve Hau, 1996)	0,93	İyi uyum
RFI	>0,90 (Marsh ve Hau, 1996)	0,87	Kötü uyum
RMR	Mümkün olduğunca düşük olmalı (Tabachnick ve Fidell, 2015)	0,01	İyi uyum
SRMR	<0,05 (Byrne, 1998)	0,04	İyi uyum

* Standartlar oluşturulurken Koyuncu ve Kılıç (2019) tarafından yapılan çalışma esas alınmıştır.

Tablo 6'da öncelikle modifikasyon işleminin χ^2 'ye manidar bir katkı sağlayıp sağlamadığına bakılmış ve 1 serbestlik derecesinde ki-kare farkının p değerinin anlamlılığı incelenmiştir. Bu değer Chi-Square Difference with 1 Degree of Freedom=29.62 (P=0,000) olduğu ve χ^2 'ye manidar bir katkı sağladığı tespit edilmiştir (Çokluk vd., 2018). Ayrıca, uyum indekslerinin $\chi^2=69,26$, $\chi^2/sd=2,663$, CFI=0,96, NFI=0,93, IFI=0,96, RFI=0,91, RMR=0,01 ve SRMR=0,04 iyi uyum ile NNFI=0,94 değerinin kabul edilebilir düzeyde yeterli olduğu görülmüştür. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri incelendiğinde, ölçeğin AFA ile ortaya çıkan dokuz maddelik tek faktörlü yapısının doğrulandığı ifade edilebilmektedir. Bu bulgulara dayanarak, Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Çocuk Formu) geçerli bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

3.2. Güvenirlik Çalışması

Ölçekte kalan dokuz maddenin ayırt edicilik güçleri, madde-toplam korelasyonları ve Cronbach alfa katsayıları hesaplanarak güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Yaşam doyumu ölçeğinin (çocuk formu) afa/dfa sonrası madde toplam korelasyonları (n=358)

Maddeler	Madde standart sapması	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu
M6	,518	,426
M15	,670	,655
M16	,533	,610
M18	,505	,578
M26	,521	,607
M30	,516	,521
M37	,522	,589
M38	,543	,641
M40	,548	,457

Tablo 7 incelendiğinde, maddelere ait madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,426 ile 0,655 arasında değiştiği ($>0,20$) görülmüş ve madde çıkarımı yapılmamıştır (Erkuş, 2016: 137). Yaşam doyumu ölçeği (çocuk formu) Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,847 olarak hesaplanmıştır ve bu değer 1'e yakın olması güvenirliliğin yüksek olduğunu göstermektedir (Tezbaşaran, 1997: 47).

4.Sonuç ve Öneriler

Yaşam doyumu, çeşitli refah yapılarıyla ilgili, ancak ayrılabilir yararlı bir psikolojik yapı gibi görünmektedir. Yaşam doyumu çalışmaları, çocuk ve ergenlere genişletildikçe pozitif psikoloji biliminin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Çocukların yaşam doyumuna ilişkin yargıları ile ilgili araştırmalar, çeşitli alanlarda giderek daha fazla ilgi görmeye başlamıştır (Ben-Arieh, 2005; Gilman ve Huebner, 2003; Telef, 2014). Kısa Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Seligson vd., 2003), Çok Boyutlu Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Huebner, 1994), Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Abed vd., 2016) gibi çocuklar ve/veya ergenler için uygun olan yaşam doyumunun psikometrik olarak kabul edilebilir birkaç ölçümünün yakın zamanda mevcut olduğu göz önüne alındığında, çocukların yaşam doyumunun doğası ve bağıntıları üzerine araştırmaların artık mümkün olduğu görülmektedir (Abed vd., 2016; Gilman vd., 2000; Huebner, 1997; Frisch, 1998). Bu bağlamda araştırmada, Huebner (1994) tarafından geliştirilen ve 8-18 yaş aralığındaki bireylerin yaşam doyumu araştırmalarında kullanılan Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılarak 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının elde edilmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin uyarlanması sürecinde alınan uzman dönütlerinin Kapsam Geçerlik İndeks (KGİ) değeri bir olarak hesaplanmış ve buna göre kapsam geçerliğinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (Lawshe, 1975, akt. Yurdugül, 2005). Uzmanların önerileri doğrultusunda ölçek "hiçbir zaman, bazen, her zaman" olarak üçlü likert tipinde puanlanacak şekilde belirlenmiştir. Uygulama aşaması ile ilgili olarak okul öncesi dönem çocuklarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (Shoshani ve Slone, 2017). Bu doğrultuda geliştirilen yöntemler çocukların ilgi ve dikkatlerinin yüksek düzeyde olmasına katkı sağlamıştır. Beş faktör ve 40 maddeden oluşan ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi aşamasında öncelikle veri setindeki kayıp veri ve uç değerler saptanarak çıkartılmış ve normal dağılımın sağlandığı görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2015). Madde analizi sonrası altı aşamalı olarak gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin tek faktör ve dokuz maddeden oluştuğu tespit edilmiştir (Erkuş, 2016). Bu faktörün değişkene ilişkin toplam varyansın %45,831'ini açıkladığı görülmüştür. Tek faktörlü ölçeklerde %30 ve üzeri açıklanan varyansın yeterli olabileceği ifade edilirken (Büyüköztürk, 2002: 119), sosyal bilimlerde %40 ile %60 arasında açıklanan varyansın yeterli olduğu belirtilmektedir (Scherer vd., 1988). Bu doğrultuda, araştırmada elde edilen varyansın yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonra DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri incelendiğinde, ölçeğin AFA ile ortaya çıkan dokuz maddelik tek faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı ifade edilebilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısının 0,847 olarak tespit edildiği görülmüştür. Tezbaşaran (1997), likert tipi bir ölçekte güvenilirlik katsayısının mümkün olduğunca bir değerine yakın olması gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılan ölçek, 5-6 yaş çocuklarının yaşam doyumu hakkında güvenilir ve geçerli değerlendirmeler sağlayan pratik bir ölçüm aracı olarak kabul edilebilir.

Ölçeğin Türkiye'de yapılan uyarlama çalışmaları incelendiğinde, Çivitçi (2007) tarafından ortaokul öğrencilerinden alınan verilerle uyarlama ve geçerlik güvenilirlik çalışması yapıldığı görülmektedir. Ancak, ölçeğin uyarlama sürecinde ve veri toplama aracı olarak kullanıldığı ulusal çalışmalarda doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) işleminin yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, Çam ve Artar (2014) tarafından ölçek için DFA işlemi gerçekleştirilmiş ve ölçeğin beş boyutlu yapısının Türk örnekleminde doğrulandığı belirtilmiştir. Bu çalışmalar neticesinde, çok boyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeğinin Türkiye'deki ergen örneklemini için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir. MSLS ile bugüne kadar yapılan araştırmalar iyi psikometrik özellikler ve tutarlı beş faktörlü bir yapı

sergilemiş olsa da, araştırmaların sınırlı bir yaş aralığındaki Batı kültürlerinden alınan örneklerle sınırlandırıldığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, MSLSS'nin farklı kültürlerden çocuklar ve ergenlerle farklı gelişim aşamalarında geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirmek zorunlu görülmektedir (Gilman, 2001; Greenspoon ve Saklfske, 1997; Huebner, 1996, akt. Park, 2000; Huebner, Drane ve Valois, 2000; Huebner ve Gilman, 2002). Aynı zamanda, yaşam doyumu yapısının anlamını ve sınırlarını belirlemek, araştırma bulgularını yaygınlaştırmak için ek araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, 5-6 yaş çocuklar için uyarılma çalışması yapılan ölçeğin gelişimsel olarak uygun ve yeterince kısa olan güvenilir ve geçerli bir yaşam doyumu ölçme aracı ihtiyacını karşılamada potansiyel olarak yararlı olacağı düşünülmektedir. Çocuklarda ve/veya ergenlerde kullanıma uygun birçok yaşam doyumu ölçeği büyük ölçekli grup yönetimi için çok uzun veya pratik değildir. Bu sebeple, küçük çocuklar için kısa ve pratik olan Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Çocuk Formu) özellikle veri toplamak için zamanın kısıtlı olduğu durumlarda, boylamsal çalışmalarda, deneyim örnekleme çalışmalarında çok yönlü fayda sağlayacağı ümit edilmektedir.

Yaşam doyumunun bağıntılarına ilişkin yapılan çalışmalar, çocukların ve gençlerin yaşam doyumu düzeylerindeki bireysel farklılıkların bireyin duyuşsal, bilişsel ve davranışsal işleyişi gibi çok çeşitli psikososyal değişkenler ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Diener ve Diener, 1995; Huebner, 2004; Suldo, Savage ve Mercer, 2014; Terry ve Huebner, 1995). Alan yazında, okul öncesi dönem çocuklarının yaşam doyumu ile ilişkili araştırmalara pek rastlanmamakla birlikte Ünüvar, Çalışandemir, Tagay ve Amini (2015) tarafından Türkiye’de ve Afganistan’da yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk algılarının araştırıldığı çalışmanın konu alanına ışık tutarak katkı sağladığı görülmektedir. Çalışmada Türkiye’de yaşayan çocukların mutluluk algılarına dair yanıtlarının çoğunlukla “oyun ve eğlence” şeklinde ifade edildiği görülürken; Afganistan’da yaşayan çocukların güvenlik-korunma ile ilgili yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bulgular, çocukların içinde buldukları koşulların mutluluk algılarını ve kaynaklarını etkilediği yönünde yorumlanmıştır. Demiriz ve Ulutaş (2016) araştırmalarında, okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk düzeylerinin mizaç özellikleri ve cinsiyet, yaş, kardeş sayısı gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Siyez ve Kaya (2008) çalışmalarında, farklı sosyometrik statüye sahip ilköğretim öğrencilerinin yaşam doyumu ölçümlerinde aile ve akranlar alt boyutlarına ilişkin puanlar arasında anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bulgular doğrultusunda, öğrencilerin arkadaşları tarafından reddedildiklerinde kendilerini mutsuz hissederek yaşam doyumu düzeylerinin olumsuz etkilenebileceği ifade edilmiştir. Gün ve Bayraktar (2008), ergenlerin göç yaşama durumlarına göre yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal destek ağlarını karşılaştırdıkları araştırmalarında, kültürel açıdan farklılık gösteren bölgelere göç etmiş olan ergenlerin benlik saygısı ve yaşam doyumu düzeylerinin diğer gruplardan düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Hiloğlu ve Cenkseven-Önder (2010), öğrencilerin yaşam doyumlarının zorba ve kurban olma davranışlarını yordayıcı rolünü inceledikleri çalışmada, yaşam doyumunun yaşanılan çevre ve okul alt boyutlarının zorba olma davranışlarının anlamlı yordayıcıları olduğu; arkadaşlık, yaşanılan çevre ve okul alt boyutlarının kurban olmanın anlamlı yordayıcıları olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Suldo ve Huebner (2004) ile Lewinsohn, Redner ve Seeley (1991) tarafından yapılan çalışmalar, düşük yaşam doyumunun psikopatolojinin ortaya çıkmasından önce gösterildiğine dair, yaşam doyumu düzeyinin etkilerinin yönü ve klinik durumlarda yaşam doyumu ölçeklerinin potansiyel yararlılığı hakkında ihtiyaç duyulan bilgiler sağlamıştır. Bu doğrultuda, mevcut ölçme aracı ile çocukların yüksek veya düşük doyumu ile ilgili elde edilen bilgilerin, ilgililere potansiyel riskleri belirleme ve bu konuda yapılacak çalışmalar konusunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Yaşam doyumunun yapısı ile anlam ve etkilerinin anlaşılması, çeşitli bağıntı ve perspektifleri içeren araştırmalarla büyük ölçüde artırılabilir. Araştırmaların ilerlemesinde önemli bir sonraki adımda, Yaşam Doyumu Ölçeğinin (Çocuk Formu) tahmine dayalı geçerliliğinin araştırılması önerilmektedir. Bu alanda gerçekleştirilecek boylamsal araştırmalar çocuk yaşam doyumu raporlarının doğasını ve etkilerini açıklığa kavuşturmak için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 29.04.2020 tarih ve 93803232-622.02/sayılı Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından verilen Etik Kurul Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %50, Yazar 2'nin makaleye katkısı %50'dir.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Abed, N., Pakdaman, S., Heidari, M. ve Tahmassian, K. (2016). Developing Psychological Well-Being Scale for Preschool Children. *Global Journal of Health Science*, 8(11), 104-111. <https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n11p104>
- Akın, A., Uysal, R. ve Çitemel, N. (2013). Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 71-80.
- Anat Shoshani, A. ve Slone, M. (2017). Positive education for young children: Effects of a positive psychology intervention for preschool children on subjective well being and learning behaviors. *Positive Education: Theory, Practice, and Evidence*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>
- Atan, A. ve Buluş, M. (2021). Çocuklarda psikolojik iyi oluş: Bir model önerisi ve ölçek geliştirme çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54, 97-128. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.845941>
- Ben-Arieh, A. (2005). Where are the children? Children's role in measuring and monitoring their well-being. *Social Indicators Research*, 74, 573-596. <http://dx.doi.org/10.1007/s11205-004-4645-6>
- Ben-Arieh, A. (2008). The child indicators movement: Past, present and future. *Child Indicators Research*, 1(1), 3-16. <https://doi.org/10.1007/s12187-007-9003-1>
- Bender, T. (1997). Assessment of subjective well-being in children and adolescents. In G. Phye (ed.), *Handbook of Classroom Assessment: Learning, Achievement, and Adjustment* (Academic Press, San Diego), 199-225.
- Bjarnason, T., Bendtsen, P., Arnarsson, A.M., Borup, I., Iannotti, R.J., Löfstedt, P., Haapasalo, I. ve Niclasen, B. (2012). Life satisfaction among children in different family structures: A comparative study of western societies. *Children & Society* 26(1), 51-62. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1099-0860.2010.00324.x>
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cenkseven-Önder, F. ve Yılmaz, Y. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1737-1748.
- Çam, Z. ve Artar, M. (2014). Ergenlikte yaşam doyumu: Okul türleri bağlamında bir inceleme. *Anemon MŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 23-46.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demiriz ve Ulutaş (2016). Çocuklar ne kadar mutlu? Bazı değişkenlere göre çocuklarda mutluluğun belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 16-24.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research* 31, 103-157. <https://doi.org/10.1007/BF01207052>
- Diener, E. ve Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology* 68, 653-663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.653>
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E. ve Smith, H.L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress'. *Psychological Bulletin*, 125, 276-302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Duckworth, A.L., Steen, T.A. ve Seligman, M.E.P. (2005). Positive psychology in clinical practice. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 629-651. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144154>

- Eid, M. ve Diener, E. (2004). Global judgments of subjective well-being: Situational variability and long-term stability. *Social Indicators Research*, 65(3), 245-277. <https://doi.org/10.1023/B:SOCI.0000003801.89195.bc>
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçek geliştirme I-Temel kavramlar ve işlemler* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Fogle, L., Huebner, E.S. ve Laughlin, J. E. (2002). The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: Cognitive and behavioral mediation models. *Journal of Happiness Studies*, 3, 373-392.
- Frederickson, B. (1998). What good are positive emotions? *Review of General Psychology*, 2, 300-319. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.300>
- Frisch, M.B. (1998). Quality of life therapy and assessment in health care. *Clinical Psychology: Science and Practice* 5, 19-40. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.1998.tb00132.x>
- Frisch, M.B. (2000). Improving mental and physical health care through quality of life therapy and assessment. In E. Diener and D. R. Rahtz (Eds.), *Advances in quality of life theory and research* (pp. 207-241). New York: Kluwer Academic.
- Gable, S. L. ve Haidt, J. (2005). What (and why) is positive psychology? *Review of General Psychology*, 9(2), 103-110. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.103>
- Gilman, R. (2001). The relationship between life satisfaction, social interest, and frequency of extracurricular activities among adolescent students. *Journal of Youth and Adolescence* 30, 749-767.
- Gilman, R. ve Huebner, S. (2003). A review of life satisfaction research with children and adolescents. *School Psychology Quarterly*, 18(2), 192-205. <https://doi.org/10.1521/scpq.18.2.192.21858>
- Gilman, R., Huebner, E.S. ve Laughlin, J.E. (2000). A first study of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale with adolescents. *Social Indicators Research* 52, 135-160. <https://doi.org/10.1023/A:1007059227507>
- Greenspoon, P.J. ve Saklofske, D.H. (1997). Validity and reliability of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale with Canadian children. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 15(2), 138-155. <https://doi.org/10.1177/073428299701500204>
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 167-176.
- Hilooğlu, S. ve Cenkseven-Önder, F. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde zorbalığı yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumunun rolü. *İlköğretim Online*, 9(3), 1159-1173.
- Hirshfeld-Becker, D.R. ve Biederman, J. (2002). Rationale and principles for early intervention with young children at risk for anxiety disorders. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5(3), 161-172. <https://doi.org/10.1023/A:1019687531040>
- Hoy, B.D. (2011). *Links between parents' and children's levels of gratitude, life satisfaction, and hope*. [Unpublished master thesis]. University of South Florida.
- Huebner, E.S. (1994). Preliminary development and validation of a Multidimensional Life Satisfaction Scale for children. *Psychological Assessment*, 6, 149-158. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.6.2.149>
- Huebner, E.S. (1997). Life satisfaction and happiness. In Bear, G.G., Minke, K.M., ve Thomas, A. (Eds.), *Children's needs II: Development, problems and alternatives* (pp. 271-278). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists
- Huebner, E.S. (2004). Research of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 3-33.

- Huebner, E.S. ve Furlong, M. (2016). Promoting students' happiness: Positive psychology intervention strategies in school-based practice. Practical interventions in the schools series. In S. Suldo (Ed.), *Measuring student's well-being* (pp.Chapter 2). Publisher: Guilford.
- Huebner, E.S. ve Gilman, R. (2002). An introduction to the multidimensional students' life satisfaction scale. *Social Indicators Research*, 60, 115–122. <https://doi.org/10.1023/A:1021252812882>
- Huebner, E.S., Drane, W. ve Valois, R. (2000). Levels and demographic correlates of adolescent life satisfaction reports. *School Psychology International* 21, 281–292. <https://doi.org/10.1177/0143034300213005>
- Huebner, E. S., Suldo, S.M., Smith, L.C. ve McKnight, C.G. (2004). Life satisfaction in children and youth: Empirical foundations and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 81–93. <https://doi.org/10.1002/pits.10140>
- Karakoç F. Y. ve Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 13(40), 39-49. <https://doi.org/10.25282/ted.228738>
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, A. ve Siyez, D.M. (2008). Sociometric status and life satisfaction among Turkish elementary school students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 69-82.
- Kline, R.B. (2005). Principles and practice of structural equation modeling (2nd ed.). New York: The Guilford Press.
- Koyuncu, İ. ve Kılıç, A.F. (2019). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanımı: Bir doküman incelemesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(198), 361-388. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.7665>
- Lewinsohn, R., Redner, J. ve Seeley, J. (1991). The relationship between life satisfaction and psychosocial variables: New perspectives. In F. Strack, M. Argyle and N. Schwartz (eds.), *Subjective Well-being* (Plenum Press, New York), 193-212.
- Lyons, M.D., Huebner, E.S., Hills, K. J. ve Shinkareva, V.S. (2013). The dual-factor model of mental health: Further study of the determinants of group differences. *Canadian Journal of School Psychology*, 27, 183–196. <https://doi.org/10.1177/0829573512443669>
- Lyubomirsky, S., King, L. ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.131.6.803>
- Marsh, H.W., Barnes, J. ve Hocevar, D. (1985). Self–other agreement on multidimensional self-concept ratings: Factor analysis and multitrait–multimethod analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(5), 1360–1377. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.49.5.1360>
- Martin, K.M. ve Huebner, E.S. (2007). Peer victimization and prosocial experiences and emotional well-being of middle school students. *Psychology in Schools*, 44(2), 199-208. <https://doi.org/10.1002/pits.20216>
- McCabe, K., Bray, M.A., Kehle, T.J., Theodore, L.A. ve Gelbar, N.W. (2011). Promoting happiness and life satisfaction in school children. *Canadian Journal of School Psychology*, 26(3), 177-192. <https://doi.org/10.1177/0829573511419089>
- McCullough, M.E. ve Snyder, C.R. (2000). Classical sources of human strength: Revisiting an old home and building a new one. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 1-10. <https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.1.1>
- Park, N.S. (2000). *Life satisfaction among children and adolescents: Cross-cultural and developmental comparisons*. [Unpublished doctorate thesis]. University of South Carolina.
- Pavot, W. ve Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with Life Scale. *Psychological Assessment*, 5, 164-172. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.5.2.164>
- Proctor, C.L., Linley, P.A. ve Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of Happiness Studies*, 10, 583-630. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9110-9>

- Scherer, R.F., Wiebe, F.A., Luther, D.C. ve Adams, J.S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the Ways of Coping Questionnaire. *Psychological Reports*, 62(3), 763–770. <https://doi.org/10.2466/pr0.1988.62.3.763>
- Schwarz, N. ve Strack, F. (1991). Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being. In F. Strack, M. Argyle, ve N. Schwarz (Eds.), *Subjective wellbeing: An interdisciplinary perspective* (pp. 27–48). Oxford: Pergamon Press.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarılama süreci-SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seligman, M. (1998). What is the good life? *American Psychological Association Monitor*, 29(10), 1-2.
- Seligman, M.E.P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Suldo, S.M. ve Huebner, E.S. (2004). Does life satisfaction moderate the effects of stressful life events on psychopathological behavior during adolescence? *School Psychology Quarterly*, 19(2), 93-105. <https://doi.org/10.1521/scpq.19.2.93.33313>
- Suldo, S.M., Savage, J.A. ve Mercer, S. (2014). Increasing middle school students' life satisfaction: Efficacy of a positive psychology group intervention. *Journal of Happiness Studies*, 15, 19–42. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9414-2>
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tatlıdil, H. (2002). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel analiz*. Ankara: Akademi Matbaası.
- Telef, B.B. (2014). School children's happiness inventory: The validity and reliability study. *Journal of Educational Sciences*, 6(1), 130-143.
- Terry, T. ve Huebner, E.S. (1995). The relationship between self-concept and life satisfaction in children. *Social Indicators Research*, 35, 39–52. <https://doi.org/10.1007/BF01079237>
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu* (2. baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- Ünüvar, P., Çalışandemir, F., Tagay, Ö. ve Amini, F. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk algısı (Türkiye ve Afganistan Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 1-22.
- Veenhoven, R. (1984). *Conditions of happiness*. DOI:10.1007/978-94-009-6432-7 Elde edilme tarihi 30 Eylül 2021, https://www.researchgate.net/publication/321609393_Conditions_of_Happiness
- Veenhoven, R. (1991). Is happiness relative? *Social Indicators Research*, 24(1), 1-34. <https://doi.org/10.1007/BF00292648>
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerlikleri için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi*. 28-30 Eylül. Denizli.